

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-52>

**THE TREND OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL
SELF-DETERMINATION OF FUTURE PSYCHOLOGISTS
IN UKRAINE**

**ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ПСИХОЛОГІВ
В УКРАЇНІ**

Khliestova S. S. Хлєстова С. С.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Medical Biology
National Pirogov Memorial Medical
University
Vinnytsia, Ukraine*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри медичної біології
Вінницький національний медичний
університет імені М. І. Пирогова
м. Вінниця, Україна*

Професіоналізм фахівців соціономічної сфери усіх часів існування людства вимагав широких знань, спеціальних умінь та навичок, постійного фахового вдосконалення. Проте професійний розвиток не можливий без правильно обраної професії та вчасного професійного самовизначення фахівця. Тому сучасне інформаційне суспільство дає унікальну можливість кожній особистості орієнтуватись у специфіці багатьох професій та самовизначатись щодо їх професійної кваліфікації. Особливо це стосується фахівців медичної галузі, коли професія має бути покликанням душі і серця.

Професія лікаря існує ще з давніх давен та залишається сьогодні найскладнішою, найвідповідальнішою та найгуманнішою професією всього людства. З етапами цивілізації суспільства в медицині почали з'являтися потреби щодо вузьких кваліфікацій лікарів. Наприклад, в хірургічному напрямку з'явилася потреба у ендоскопічній та лапароскопічній хірургії, серцево-судинній хірургії. Терапевтичний напрям медицини збагатився лікарями вузької спеціалізації, а саме: гастроентерологами, дієтологами, нефрологами, косметологами, пульмонологами та багатьма іншими. Наймолодшою серед лікарських спеціалізацій вважається медична психологія та кваліфікація лікаря психолога. Значно зросла потреба у лікарях психологах на державному рівні з 2000 року.

Лише у 2001 році у Національному медичному університеті О.О. Богомольця за наказом МОЗ була відкрита спеціальність «Медична

психологія», по закінченню якої здобувач отримував кваліфікацію лікаря психолога. Підтримав таке впровадження та згодом почав проводити набір абітурієнтів у 2003 році Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, а у 2005 році – Буковинський державний медичний університет.

Підготовка майбутніх лікарів психологів відбувається по запровадженій освітньо-професійній програмі спеціальності 225 «Медична психологія». Зміст розробленої освітньо-професійної програми передбачає формування у майбутніх лікарів психологів професійних компетентностей, базою яких є біопсихосоціальна модель надання медико-психологічної допомоги людям. В основі такої моделі є своя специфіка, яка значно відрізняється від моделі підготовки за іншими гуманітарними спеціальностями з психології (практичний психолог, соціальний психолог) тощо.

Варто відзначити, що першочерговим пріоритетом при професійній підготовці здобувачів медико-психологічного напрямку мають бути створені умови для соціально-психологічного клімату та професійного самовизначення особистості як майбутнього лікаря психолога [3]. Проте у медичних закладах вищої освіти існують певні прогалини щодо значення розвитку та формування професійного самовизначення саме лікарів психологів.

Тому метою дослідження стало обґрунтування хронології подій розвитку поняття «професійне самовизначення», узагальнення наукової потреби та значущості професійного самовизначення фахівців медичної сфери, а саме лікарів психологів.

Професійне самовизначення як наукове поняття привернуло увагу вчених ще у ХХ столітті, але весь період свого існування з 1990 року по 1992 рік зазнавало занепаду та незначного відродження. Цілі 92 роки професійне самовизначення як педагогічний феномен не було актуальним у наукових колах.

Починаючи з кінця 90-х років набули актуальності теми дисертаційних робіт, в яких почали досліджуватись питання професійного розвитку та становлення фахівців гуманних професій. Науковці Н. Андрєєва, І. Басхаєва, В. Блінова, Н. Варнавських, М. Вечірко, О. Вітковська, О. Гриньова, Ю. Єрьомкін, Ю. Загребнюк, О. Кисла, В. Мачуський, Р. Мотрук, Л. Неїжапа, О. Протас та інші ґрунтовно та поглиблено вивчали проблеми професійної орієнтації молоді, професійного розвитку педагогів, соціальних працівників, юристів. Професійному визначенню практичних психологів приділена наукова увага І. Мороховською, Н. Мосол, Н. Пов'якель. Зокрема проблеми професійного самовизначення лікарів психологів не достатньо

дослідженні. Тому ми вважаємо за потрібне вивчати дану проблему у подальших наукових розробках.

Професійне самовизначення за трактуванням Д. Леонтєва розглядається як складний динамічний процес формування особистістю системи своїх основоположних відносин до професійно-трудового середовища, розвитку та самореалізації духовних, фізичних можливостей як майбутнього фахівця, формування адекватних професійних намірів та планів, реалістичного образу себе як професіонала [2].

Останнє десятиліття населення України живе в умовах тривалої антитерористичної операції на Сході країни (АТО), пандемії COVID-19, яка викликана коронавірусом SARS-CoV-2, повномасштабного військового вторгнення з бойовими наслідками. За рахунок цього психічний та психологічний стан людей різних вікових категорій значно похитнувся та потребує медико-психологічної кваліфікованої допомоги від лікарів психологів.

Проте, самі лікарі психологи не завжди можуть подолати психологічні розлади свого організму, на фоні чого виникає професійне вигорання, що є недопустимим у практичній діяльності лікаря психолога [5]. Вже після закінчення університету починають шкодувати, що помилились у виборі професії та починають нехтувати своїми професійними обов'язками [4]. Це говорить про те, що не своєчасна професійна орієнтація та професійне самовизначення особистості дали такі наслідки після отримання диплому кваліфікованого фахівця медико-психологічного напрямку.

В наукових дослідженнях Ю. Загребнюк слушними є твердження, що: «Важливою передумовою успішного професійного самовизначення є сформованість в особистості професійно важливих якостей – окремих психічних, психологічних та фізичних властивостей, які відповідають вимогам певної професії та сприяють успішному оволодінню нею. Саме підготовка до свідомого вибору професії передбачає активне формування таких психологічних якостей, як здібності, інтереси, ціннісні орієнтації, прагнення, професійні плани, ідеали, переконання» [1].

Сьогодні вкрай необхідно внести корективи у зміст навчально-виховних планів та програм щодо спеціалізації майбутнього лікаря психолога, наповнити їх такими видами навчально-просвітницької роботи та спеціальними предметами, де здобувачі-першокурсники вчасного ознайомляться зі специфікою роботи лікаря психолога, усвідомлять правильність чи неправильність свого вибору, а згодом почнуть розвивати своє професійне самовизначення.

Отже, враховуючи вище викладений матеріал, в якому висвітлені етапи становлення професійного самовизначення фахівців медицини та окреслена наукова значущість відкривають простір для подальшого наукового вивчення професійного самовизначення майбутніх лікарів психологів в Україні

Література:

1. Загребнюк Ю. В. Теоретичні підходи до трактування поняття «професійне самовизначення». Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Сучасна іншомовна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи». Умань. 2014. С. 102-105.
2. Леонтьев Д. А. Профессиональное самоопределение как построение образов возможного будущего. *Вопросы психологии*. 2001. № 1. С. 57-66.
3. Хлестова С. С. Соціально-психологічний клімат майбутніх лікарів психологів в умовах медичного закладу вищої освіти. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Вип. 34. С. 224-227. Doi: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v34/54.pdf>
4. Чорна В. В., Махнюк В. М., Хлестова С. С., Гуменюк Н. І., Чайка Г. В. Ставлення медичних працівників у сфері психічного здоров'я до свого здоров'я. *Медичні перспективи*. 2021. Т. 26, № 2. С. 188-196 DOI: <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2021.2.234733>
5. Chorna V., Makhniuk V., Pshuk N., Gumeniuk N., Shevchuk Yu. et al. Burnout in mental health professionals and the measures to prevent it. *Georgian Medical News*. 2021. № 1 (310). P. 113-118. Doi: https://www.geomednews.com/Articles/2021/1_2021/113-118.pdf